

Asia: VN/16699/2021

Lausuntopyyntö kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

1. Taustatiedot

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

Kuntayhtymä

2. Ehdotukset kuntien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi

Ehdotus 1: Ohjauksen ja rahoituksen periaatteiden selkiyttäminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että asiaan ollaan kiinnittämässä huomiota. Selkeä ja avoin ohjauskokonaisuus, jossa on tunnistettu eri valtionavustusviranomaisten mahdollisuudet ja toiminta, tukevat myös kuntien ja alueiden kehittämistoimintaa.

Ehdotus 2: Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien muutoksen vaikutusten huomiointi

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden perustamisen vaikutukset uutena hallintotasona valtionavustustoimintaan selvitetään. Hyvinvointialueen kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden kehittämisen päämäärät ovat osa maakuntien kehittämisohjelmia, jonka vuoksi jo STM:n ja alueiden valtionavustusrahoituksen mahdolliset päällekkäisyydet tulee selvittää ja poistaa ohjauksella.

Ehdotus 3: Heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien huomioiminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien mahdollisuuksia olla valtionavustusten piirissä ei tietoisesti heikennettä. Valtionavustukset ovat usein niitä harvoja instrumenttejä, joilla kunnat voivat ylläpitää ja kehittää toimintaansa. Valtionavustusrahoitus voi myös toimia myönteisenä, kunnan taloudellista kantokykyä ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanoa tukevana instrumenttina.

Ehdotus 4: Vuosikellon mukainen ennakoitava toiminta

On totta, että valtioneuvoston ohjauksessa sekä maakuntaliiton vastuulla oleva valtionavustustoiminta on pääosin kuntatalouden suunnitteluprosessita riippumatonta ja ajoittuu enemmän ohjaus- tai myöntövastuulla olevien aikataulujen perusteella. Tämä asettaa haasteen kunnille omavastuurahoitusosuuksien varaamiseksi kuntien näkökulmasta tärkeille ja edistettävillä

hankkeille. Siten aikataulutuksen epäsymmetriä saattaa johtaa hankkeiden kannalta kielteisiin kuntaosuuspäätöksiin. Keski-Pohjanmaan liitto ei kuitenkaan kannata pyrkimystä sitoa valtionavustushakujen aikataulut sovittamisen yhteen vain tiettyihin ajanjaksoihin toimintavuoden aikana vaan näkee joustavan ja tarkoituksenmukaisen hakuaikataulun olevan enemmän aluelähtöinen ja kokonaisuutta tukeva ratkaisu. Sen sijaan Keski-Pohjanmaan liitto kannattaa osallistumisen lisäämistä ja vuorovaikutusta toimintavuoden aikana riittävän tietoisuuden lisäämiseksi eri toimijoille ja kunnille.

Ehdotus 5: Laaja-alaisen ymmärryksen, tiedon ja kuulemisen edistäminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että maakunnan liitot kuulevat ja toteuttavat yhteistä suunnittelua alueen toimijoiden ja kuntien kanssa. Tällä mahdollistetaan riittävä tiedonvaihto ja hakuihin varautuminen kuten myös hakujen teemojen kohdentaminen, joilla aluekehittämistä voidaan edistää.

Ehdotus 6: Pienten toimijoiden ja hankkeiden avustamisen vaikuttavuuden parantaminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää erittäin tärkeänä, että jokaisella valtionavutuksella tuetulla hankkeella saavutetaan ne tavoitteet, jotka hankkeelle ovat asetettu. Siksi toimijoiden tukeminen hankkeen aikana on perusteltua. Toisaalta valtionavustustoiminnassa tulee ottaa huomioon välittävälle toimielimelle asetetut objektiivisuus vaatimukset, joka edellyttää tasapuolista suhtautumista kaikkiin hakijoihin erityisesti valtionavustusten hakuvaiheessa. Välittävälle toimielimellä on jo hallintolain näkökulmasta asetettu hakijoiden ja hanketoimijoiden ohjaamis- ja neuvontavelvollisuus. Velvoite ei kuitenkaan saa johtaa kiellettyyn menettelytapaan, esimerkiksi hakuasiakirjojen sisällön valmentamisessa myönteisen rahoituspäätöksen aikaansaamiseksi.

Ehdotus 7: Verkostojen hyödyntäminen

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että hanketoiminnassa verkostot ja niiden hyödyntäminen palvelee myös valtionavustustoiminnassa. Maakunnan liitolla on olemassa varsin vakiintunut ja laaja hanketoimijoiden verkosto, joka kutsutaan mukaan tapahtumiin ja erityisiin "hankeaamukahvitilaisuuksiin" säännöllisesti. Valtakunnalliset valtionavustusviranomaiset voisivat hyödyntää alueellisia verkostoja tiedonkulun ja toisaalta hanketoimijoiden osallisuuden parantamiseksi.

Ehdotus 8: Avustustoiminnan roolien ja prosessien selkeyttäminen

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että valtionavustustoiminta ja eri toimijoiden roolit ovat pitkälti lainsäädännössä ja ohjeistuksessa määritelty. Usein kyse on enemmän riittävästä informaation jaosta ja eri toimijoiden kouluttamisesta, jotta roolit avustustoiminnassa ja prosessissa saadaan selkeytettyä nykyisestä. Keski-Pohjanmaan liitto pitää omaan aikaisempaan kokemukseen liittyen äärimmäisen tärkeänä, että hanketoiminnan disseminaatio on riittävää ja eri toimijat ymmärtävät roolinsa ja vastuunsa prosessin eri vaiheissa ja kokonaisuudessa.

Ehdotus 9: Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden parantaminen

Keski-Pohjanmaan liitto kannattaa vahvasti valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyden lisäämistä. Avoimella ja läpinäkyvällä valtionavustustoiminnalla poistetaan hankkeiden päällekkäisyyksiä erityisesti maakuntaa laajemmissa kokonaisuuksissa, joista hakijan tiedon saanti on usein haastavampaa. Myös esimerkiksi alueellisten välittävien toimielinten valintakriteerien yhdenmukaistamista parantamalla lisääään hanketoimijoiden oikeusvarmuutta, tunnistetaan

keskeiset valintapäätösten perustelut ja muodostetaan valintapäätökset johdonmukaisesti, kuitenkin alueelliset olosuhteet tai valintakriteerit tunnistaen.

Ehdotus 10: Vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntäminen

Keski-Pohjanmaan liitto kannattaa johdonmukaisuutta hankkeiden tulosten arvioinnissa ja tulosten huomioon ottamista eri hakukierrosten välillä. Vaikutusten arviointia välittävissä toimielimissä tulisi kehittää siten, että vaikutusten arvioinnin suorittaa muu, kuin rahoittaja tai maksatusviranomaisen prosessien ja arvioinnin riittävän objektiivisuuden turvaamiseksi. Toimijana voi olla myös välittävästä toimielimestä ulkoinen taho ja kansalaisyhteiskunnan edustajat (esim. 3. sektori), jotta vaikutusten arvioinnille saadaan turvattua riittävän laaja näkemys etenkin suoraan kansalaisiin vaikuttavissa hankkeissa.

Ehdotus 11: Tulosten käytäntöön viennin edistäminen periaattein, toimintatavoin ja velvoittein

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että valtionavustustoiminnalla saavutetut tulokset ovat kaikkien toimijoiden käytettävissä. Tämä lisää vaikuttavuutta ja toisaalta myös kansalaisten uskoa valtionapuviranomaisten toimintaan ja avustustoiminnan tavoitteisiin. Tämän vuoksi yhteiset toimintamallit hankkeiden tulosten tiedon levittämisessä ovat kannatettavia. Kehittämistyössä voitaisiin pohtia, voisiko keinoalyteknologiaa hyödyntää esimerkiksi hankkeiden tulosten automatisoidun tiedon hajalevittämisen mahdollistamiseksi.

3 Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Kokonaisuutena arvioiden VM:n kuntajaosto on tehnyt arvokasta työtä kuntien, kuntayhtymien ja kuntakonsernitoimijoiden valtionavustustoiminnan tilannekuvan muodostamiseksi ja parantamisehdotusten tunnistamiseksi. Väliraportin sisältö on hyvin laadittu ja johtopäätökset johdettavissa selvitysaineistosta. Siten johtopäätöksiin on pääosin helppo yhtyä.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto